

HRVATSKA RIEČ

PREDPLATA ZA ŠIBENIK DONAŠANJEM U KUĆU TE ZA AUSTRO-UGARSKU
POŠTOM NA MJESEC K 1:25. ZA TROMJESEC K 375 POLUGODIŠNJE I GO-
DINJE RAZMJERNO. — ZA INOZEMSTVO K 15 I POŠTARINA. — PLATIVO
I UTUŽIVO U ŠIBENIKU.

POJEDINI BROJ 10 PARA.

JUTARNJI LIST
IZLAZI SRIEDOM, PETKOM I NEDJELJOM

Telefon br. 81. — Čekovni račun 71.049

UREDNICTVO I UPRAVA "HRVATSKE RIEČI" NALAZE SE U "HRVATSKOJ TI-
SKARI" (Dr. KRSTELJ I DRUG.) — RUKOPISI NE VRACAJU SE. — NEFRAN-
KIRANA SE PISMA NE PRIMAJU.

OGLASI PO CIENIKU.

Čemu manifestiramo?

Čemu se ovo danas gradjanstvo Krešimirova grada uztašalo? Najhrvatski grad osjeća potrebu da dade nešto svog patriotskog osjećaja, svojih plemenitih poriva, da baci nešto onog žarkog plama svog junačkog srca tamo, gdje nije mraz robstva, sile varvara gdje prežu daturu zakon, ljudstvo, život. Šibenik će manifestirati svoju solidarnost sa stradajućom braćom, dići će svoj prosvijet proti gruboj sili, što strahuje Banovinom, kao memento vlastodržcima da je čitat hrvatski narod tu, da opere počinjenja i stradanja nanešena bud kojem dielu naše razcjepljene domovine.

Dizemo se proti magijskom nasilju, što hoće da od slobodna čovjeka učini puko roblje, ustajemo proti interesima magjarskih aristokrata i šećulanata koji našu domovinu uzimaju za objekt svojih špekulacija i izrađivanja. Ali prosvijedajući proti toj politici magjarskih vlastodržaca, tražimo i izvor današnjoj podredjenosti Banovine, a taj je u nesreći čitavog našeg naroda, koji se zove ugarsko-hrvatska nagodba. Težko osjećajući posljedice nagodbenog sistema, moramo da tražimo i lječ njegovim ranama. Nije pogubnost u osobama, koje reprezentiraju ovaj sistem podredjenosti, ma u sistemu samome. Rušći samo osobe, ne nalazimo izlazu iz ovog nesnosnog stanja, jer Cuvaj, Tomašić, Rauchi, Rakodczay, Pejačevići, Khueni tek puka su ratila u rukama nagodbenog sistema, a padnu li oni, doći će drugi, ni bolji ni gori od njih.

U ovo 40 i više godina, kako se je ta nesreća nagodbe navalila na našu braću u Banovini, izmjenila se sva sila banova i odjelnih predstojnika, ali Banovina tiranina Khuen-Hedervaryja nije imala šta da zavidje Banovini bana pučaninu Mažuranića. Pod Mažuranićem je istina dosta učinjeno za prosvjetu, ali se je i Tomašić pokazao kao veliki mecen književnosti i umjetnosti; cijelo to melenstvo ipak bijašte sladka meka, koja je imala predbititi hrvatski narod za magjarsku državnu ideju. Tomašić je pače, što se nije usudila ni Pejačević-Nikolićeva narodna vlada, javno zemaljskim novcem subvencionirao družbu sv. Ćirila i Metoda u Istri, nu svakom misaonom čovjeku bijaše jasno, da je sve to bilo u granicama koje odredjivaju njegovim gospodari u Pešti.

Bilo je doba i magjarsko-hrvatskog bratstva, ere t. zv. riečke rezolucije, ali se je bratstvo Magjara ubrzalo pokazalo u pravoj slici zakonom o željezničarskoj pragmatici, kojom se htjelo uzakoniti na hrvatskom teritoriju magjarski jezik, što nijejda magjarska vlada prije nije se usudila učiniti. Izmjeniše se na vlasti u Ugarskoj sve moguće magjarske stranke, ali braći preko Velebita bijaše samo gore. Neće nikada biti bolje, jer pravedan postupak sa Banovinom nije u interesu magjarske države. Pravedan postupak zahtjevao bi saniranje svih mnogobrojnih nagodbenih povreda,

tražio bi i čiste račune, a nosio bi za sobom i rješenje riečkog pitanja, što bi značilo Ugarsku otigrnuti od mora, t. j. propast magjarska.

Ludost je misliti, da će se Magjari okaniti ovakve prakse, a kamo li da bi pristali na promjenu nagodbe u korist Banovine. Pa kad bi i pristali, dostatno bi bilo da ostane u krijeponi ustanova nagodbe, po kojoj bana imenuje i odpušta kralj na predlog magjarskog ministra predsjednika, što znači da ban mora vršiti naloge Magjara ili otici.

Izvođštiji promjenu nagodbe u smislu, da bude garantiran državni individualitet Hrvatske, traži isto toliko, a možda i više, žrtava, koliko traži podpuna razstava od Ugarske. Zato je ideja o razstavi Hrvatske od Ugarske prožela ogromnu većinu hrvatskog naroda, a to je idja, koju zastupa stranka prava, ideja ujedinjene i nezavisne Hrvatske ili kako se u novije doba veli, ideja federalizma, koji predstavlja Hrvatsku kao ravнопravan faktor Austriji i Ugarskoj.

Bilo je doba — a nije tome dugo — da su misao ujedinjene i nezavisne Hrvatske protivne stranke predstavljale kao neku utopiju, nešto neostvariva, a poklik „Živila Hrvatska!“ bio je smatran veleizdajnički. Danas ostvarost te ideje priznaje i inozemstvo, ostvaranjem trializma bave se i politički krugovi naše monarkije, te je čak 55. zastupnika stranke prava iz svih hrvatskih zemalja nedavno moglo da podstare Njegovu Veličanstvuvladaru i prieslonasjedniku nadvojvodu Franju Ferdinandu memorandum, koji su i vladar i prieslonasjednik pročitali i primili na znanje, a u kojemu je vladar zamoljen, da to ujedinjenje i nezavisnost naše domovine proveđe.

Manifestirajući danas za našu braću u Banovini, ne osudjujemo samo Cuvaja i Khuenego i čitav nagodbeni sistem, koji Banovinu uništava politički, ekonomski i kulturno; manifestiramo svoje nezadovoljstvo sa čitavim uredjenjem naše monarkije, koje i našu Hrcceg-Bosnu bacaju pod magjarsko gospodstvo. Svatko tko rođoljubno osjeća na čistu je, da mi ne možemo Magjare prisiliti na poštuvanje nagodbom zajamčenih prava, pa to je zločin osudjivati nagodbenu praksu, a propagirati misao unionizma.

Logičan zaključak svega je, da Banovina raztrgne okove robstva, prekine svaki odnosaj sa Magjarama. Ovom veličajnom djelu odobrenju Šibenik je preko svojih predstavnika u memorandumu na Nj. Veličanstvuvladara i na prieslonasjedniku Franju Ferdinandu dao velike pobude. I današnja skupština biti će snažan odjek ovih težnja, i poklik „Dolje Cuvaj! Dolje Khuen!“ bit će jednodušni vaj-p narodni: „Živila ujedinjena i nezavisna Hrvatska!“

Šibenik, 2. ožujka.

Stranka prava o demonstracijama. Glavno glasilo naše stranke „Hrvatska“ donosi u broju od 28 veljače — kako smo već brzojavili obavješteni — ovo saobćenje: „Poslovni odbor stranke prava u jučerašnjem redovitoj svojoj sjednici i po rješenju tekućih posala, uzeo je u pretres i pitanje najnovijih dogodjaja u Zagrebu. Jednodušno je shvaćanje poslovog odbora stranke prava, da su političke manifestacije, ovacije, demonstracije u ustanovim državama, dopustivi izražaji javnosti o javnim poslovima, a u našem slučaju nužna posljedica neustavnog stanja u zemlji, dokaz narodne zlostvari i solidarnosti, patriotičan odpor proti pokušajima, da se uguši nasilnim mjerama glas Hrvatske.

Ni istodobno poslovni odbor zabrinutošću opaža, da su se amo i tamo čisto političke i rodoljubne manifestacije sa stanovite strane i od nepoznatih ljudi pokusale svesti na ulične izgredje, na neznakono oštećivanju osoba i imetka. Radi toga je zaključio preporučiti svojim pripadnicima, da paze, kako se ne bi po naoružanim elementima njihovi patriotski ustavno dopušteni izkazi navrnni na oštećivanje imetka ili ugrožavanje osobne sigurnosti. Neka se za njihovi patriotski izkazi kreću u granicama zakona i dopuštenosti, pa da se time ne dade vlastodržcima ni prividne izlike za odgadjanje saborskih izbora preko roka u zakonu ustavnoj.

Podsjeća svoje pristaše da je na početku svoga banovanja Slavko pl. Cuvaj izjavio, da će provesti izbor u roku od tri mjeseca, ako ne nastupi viši major, što su optovljeno potvrdili službeni i poluslužbeni listovi ugarske vlade. Da se ne uzmognu vlastodržci pozivati makar i prividno na abnormalne prilike (viši major), poslovni odbor preporuči pravašima u Banovini, da nastope sklonuti narod, da manifestacije ne pretvaraju u ulične izrede, koji bi veoma dobro došli magjarskom eksponentu za produljenje ovoga stanja.

Ako se narod bude držao mirno i dostojanstveno, pa uzprkos tomu ne budu izbore provedeni i sabor sazvan do 27. travnja, stranka prava će stupiti u akciju i učiniti sve moguće, da se digne jednodušan glas prosvijet hrvatskoga naroda od Drine do mora od Triglavu do Kotoru, dokazati će, da se ne smiju izigravati kojekavim izlikama ustavna prava naroda.

Do toga roka neka narod bude u svojim iskazima oprezan i dostojanstven.

Krah družtvu „Dalmatia“.

Beč, 28. veljače.

Pred nekoliko godina pod tutelom dalmatinskih narodnjaka zastupnika bilo je ovdje utemeljeno jedno dioničarsko društvo za izvoz vina i ostalih dalmatinskih proizvoda. Društvo se dalo ime „Dalmatia“, a na upravu istog bi postavljeno ka direktor gosp. Zenič. Društvo je naime prekupilo od njega bilo dotadašnju vinaršku radnju.

Ovom društvu u samom začetku proricala se je zla budućnost, jer dok je imalo zadacu da promiče dalmatinske interese, došlo je već sam njegov rad, da monopolizira cijelu vinarsku radnju u Beču, bio naparen proti drugim dalmatinskim trgovcima vino u Beču. Nema dvojbe da je mnoge dioničare vodila plemenita pomisa, ali oni ne mogu da dopri nečijoj lukavosti; da se uništi rad ostalih vinaru iz Dalmacije.

Ta je Zeničeva namjera propala danas. Pod njegovom upravom, tako se kaže, društvo je „Dalmatia“ prošle godine izgubilo oko K 40.000. Ovo je potaklo članove, da likvidiraju sa družtvom.

Za nasljednike grofa Harracha i za principa Lichtensteina priopćuju se, da

darivaju dionice, ali da bezvrednostne papire neće nikto ni mukte da uzme.

Amo su prisjeli upravitelji bolske i viške udruge, namjerom, da kupe druživo „Dalmatia“. S njima je došao i Filip Ivanović u ime zemaljskog vjerskih zavoda. Pregovori se su započeli voditi. Obe zadruge zastupa Radić iz Bolza. „Dalmatia“ traži, da sve proda na jednom i da joj se sve izplati u gotovini. Njezin inventar vredi danas jedva 10.000 kruna, dok ona traži, kako se govori, pet puta toliko.

Ivanović je stavio predlog, da se kupnja provede uz pravednu odplatu. Još se ne zna da li će doći do kupnje, jer osim što inventar „Dalmatiae“ ne vredi mnogo, kupci se plaže, da bi „Dalmatiae“ mogla činiti posala kada bi ju preuzeši s obzirom na njezinu prošlost. P. R.

Đakovo se ne podiže ribarstvo.

I.

Kratka povjest.

Prije nešto 20 godina kod pomorske vlaste u Trstu nije obstajao posebni odbor za ribarstvo, već je od slučaja do slučaja tim se bavio ovaj ili onaj savjetnik, a u zadnje doba savjetnik Kriš.

Tako je moglo da ide, jer narod nije čituo potrebe. Ribarjem se je bavio ili onaj, koji je hotio da se bogati, ili koji je bio siromal te na suncu nije svoga ništa imao. Bila su donekle blažena vremena.

Zaraza filoksere u Istri, a i po sjevernoj obali Dalmacije, zabrinula je istu vladu, jer se narod stao jatomice seljaci. Kod kuće su ostajale žene, djeca i starci, koji opet u neslasticu dovoljne prehrane, što im je do sada loza davala, bili su usilovani, da se bace na ribanje. Od jednog broja ribara poskočio i pokazala se potreba, da se pomorska vlast obzibiljno bavi ovim pitanjem.

Imenovanje Lorina.

Stari Kriš, ma koliko se je teoretično bavio ribarstvom, nije imao nikakve prakse. Pokazala se je potreba praktičnog stручnjaka i imenovan Petar Lorin. Njegovo imenovanje onda su pozdravile sve naše novine nekim veseljem, jer je zbilja to bila neka utjeha, i u nuda, da će svari krenuti na bolje.

Prve Lorinove pogreške.

Došav Lorin na pomorsku vlast, nije se znao snaći, već se je bacio u naravu burokracije. Zaboravio je, da je bio pučki učitelj i da mu je zadaća uzgajati najzapošteniju kastu, a to je ribarsku. Nezauznao kako su ovu kastu pridigne iz mrtvila i zapaštenosti, lača se drakonskim mjerama i imenuje 10 ribarskih stražara.

Njegov prvi prijatelj Belamarčić je, da se proti tome u „Narodnom Listu“ traži od svog prijatelja Lorina, ne ribarske straže, već ribarsku pouku.

Jednom učinjeno, učinjeno je. Lorin uvažava razloge Belamarčića i evo ga na Komizi gdje drži predavanja pučkim učiteljima iz ribarstva. Ova predavanja pozdravila je veselo sva zemlja, jer je mislila, da će se i nastaviti. Nu' na žalost više se povratila nisu nikada sve do danas.

Lorini, mjesto pouke, predlaže dalmatinske mjerje. Povisuje broj ribarskih stražara i kupuje „Neptun“.

Lov na ribare.

„Neptun“ krstar i noć po Korčulama, da lovi jedne ribare, da im para mreže, udara globe ili u tamnicu trpa. Uzalud nagovori Lorinu, da ovako ne ide i da se ovako ne podiže ribarstvo. On je uza sve predogove ostao pri svome, ne samo, nego ponovno povisuje broj ribarskih stražara i kupuje „Neptun“.

Iznili smo više slučajeva, kako je „Clupea“ postupala sa našim ribarima, a onaj Lučeva iz Prvića, kome je zaplijenila mrežu i nakon punih 9 mjeseci povratila bez rješenja utoka, jer je učenik zahtjevao odštetu.

Mjesto ovih drakonskih mjeru, da bude Lorini poslušao savjet svojih prijatelja, a on je mislio, da su mu neprijatelji, danas on ne bi doživio, da ukida ono, što je prije zabranjivao, a naši ribari severne Dalmacije bili bi već danas obskrbeni sa mrežama kako bi bile od koristi njima, a po ribarstvo nit najmanje stete.

Povišenje dotacija za ribare.

Lorini uviek se je tužio, da je dobro dočinio vlaste za ribarstvo, malen i tražio da se zauzeli. Osoba, kojoj smo se obratili, pošla je na ministarstvo, ali mu je rečeno, da se za ribarstvo troši svake godine 500.000 kruna, dakle pol milijuna. Nekome će se na prvi mah pričinjati, da je ovu nemoguće, ali ipak je tako. Uzimimo plaće ribarskih stražara, njih nešto 30-40; plaće dvaju pristava za ribarstvo; plaće jednog obor-nadzornika u VI. razredu čina; troškove dnevne za „Clupeu“, „Smasir“, „Neptun“ itd.; troškove putovanja itd., pa kad srazimovimo sve ovo, nadam je lako razabrat, što ostaje od ono 500.000 K i čim možemo da podignemo i unapredimo naše zapušteno ribarstvo.

Da je Lorini Bog prosviljati pamet, da je poslušao, ako i ne naš savjet, ali barem da je mislio na jednu ribarsku golotinju i bosutinju, koliko li dobra nije mogao učiniti u ovu 18 godina?

Lorini će s pomorske vlaste otići, a kad dođe moći će mu se reći: „Gde si bio, nigdje, što si uradio, ništa“

Duh Lorinov ostaje.

Onaj burokratski duh, koga je Lorini uvažao u naše ribarstvo, ostaje i dalje. Dok zastupnik Lupin u dalmatinskom saboru predlaže deset mjeseta praktičnih putujućih učitelja po razlaganju Belamarčića u našem listu, dole Lorini otvara dva mjeseta putujućih učitelja za ribarstvo i znači koje kvalifikacije traži? Kako nas uvjezavaju oni, koji su bliži pomorske vlaste, te kvalifikacije bi bile: svršena srednja i nautička škola i da su dočini poreklom ribari. Dakle za putujuće učitelje, koji će imati jedanaest i deset razred čina, traže se veće kvalifikacije, nego ih ima gospodin obor-nadzornik Lorini, koji ima VI. razred čina i oba pristava za ribarstvo u VIII. ili IX. razredu čina.

Kažu nam, a naš dopisnik iz Trsta je o tome i izvestio, da je ovo učinjeno samo zato, da se ne bi natjecao Belamarčić, koga se oni na pomorskoj vlasti plaže u obče, a Lorini napose. (Doinzajmo, da bi predsjednik pomorske vlasti Deless želio imati na pomorskoj vlasti Belamarčića, ali da je ovaj odklonio svako mjesto. Op. ur.)

Mi naprotiv mislimo, da je ovaj natječaj skalpljen tako, kako da se ne natječi nitko. Svakako imenovan bio ko bio, sa ovakvom kvalifikacijama bili će samo koji kruhoborac, nipošto nadobudan mladić. Kad bi bio i ovakav, tad će biti prosti teorijski, koji u praksi i za podizanje našeg ribarstva ne će vrediti ništa. Mi već unaprijed protiv ovakova postupka prosvijedujemo. Iako je ovaj odredjen za podizanje našeg skroz i skroz zapaštenog ribarstva do sada bacao u more, to unaprijed biti ne smije i mi to uime humanitarnosti i narodnog ponosa ne dopuštamo. Onaj duh, koji je okučio naše ribarstvo, a koji guta godimice po milijuna kruna, treba da odleti sa pomorske vlaste, ne čemo li da ju uguši. Spasimo, što se spasili dade, dok smo na vrieme.

Zastupstvo u Trstu: Hamburg-Amerika Linie
General. agentura za Primorje, Via Porporella.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano K 5., a uvezano K 6., načinjava se kod „HRVATSKE TISKARE“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

„Djački Dom“ u Zadru

KONVIKT

Prima učenike srednjih škola na stan i obskrbu (vrlo dobra hrana, stan udoba, pranje, čišćenje, kraljenje, nadzor, poduka u svim predmetima itd.) uz mjesecni honorar K 70.

Ujedno primaju se učenici pučkih škola u pripravni tečaj za srednje škole (gimnaziju, realku itd.). Za uslove obrati se ravnateljstvu.

Pravila šalju se bezplatno.

Ravnateljstvo.

ULJARSKE STROJEVE KAO I PODPUNE
UREDJAJE U SVAKOJ IZRADI, NAJFINIJA
IZVJEŠĆA, VINSKE PREŠE, SVE
VRSTI MOTORA, MLINOVIA I GOSPO-
:: : DARSKIH STROJEVA :: :

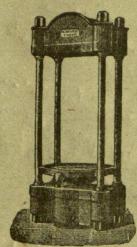
RAZASILJE

EMANUEL I OSKAR KRAUS

TRST, VIA S. NICOLO Br. 2.

BRZOJAVI: CARAUS, TRST — TELEFON Br. 2066.

Poštevanje po našim inžinirima, proračuni i nacrti badava.

Kiparske radnje iz drveta za crkve

Kipovi svetaca, oltari, propovjedao nice
križni putevi, razpela, jaslice itd.

Katalog uzorka s cjenama daje se badava.
Za dostavu naručbe do stacije uključivo sa
skrinjom, ne plaća naručitelj.

Vise putanja navedene.

Utenasljeno godine 1820.

</